

Bijlage

Sociale en Culturele Ontwikkelingen 2025

Methodologische verantwoording

Roel Willems
Willem Huijnk

m.m.v.
Stijn de Vos
Paulette Flore

Inhoud

A	Methodologische verantwoording.....	3
A.1	Data	3
A.2	Steekproef(trekking) en oversampling	3
A.3	Respons.....	3
A.4	Wegen	4
A.5	Missende waarden	4
A.6	De kwaliteit van de samenleving gemeten.....	4
	Literatuur.....	9

A Methodologische verantwoording

In deze methodologische verantwoording geven we een overzicht van de belangrijkste databronnen die gebruikt zijn voor het onderzoek Sociale en Culturele Ontwikkelingen 2025 (SCO25). Ook geven we een korte toelichting op de uitgevoerde analyses.

A.1 Data

Om dit overzicht van de stand van het land te krijgen hebben we gebruikgemaakt van data van het onderzoek Nederland in Beeld (NIB), aangevuld met microdata van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). NIB is een doorlopende dataverzameling die in samenwerking met het SCP door het CBS wordt uitgevoerd. Sinds de zomer van 2021 tot nu wordt er iedere maand een groep inwoners van Nederland van 18 jaar of ouder benaderd met het verzoek om deel te nemen aan de NIB-enquête. De respondenten vormen een afspiegeling van de samenleving. De NIB-enquête is een zogenoemde *mixed mode survey*: respondenten kunnen via internet (CAWI) óf in persoon (CAPI) deelnemen aan de enquête, en bij uitzondering via telefoon (CATI). Er zijn momenteel drie volledige jaargangen: jaarbestand 2021-2022, jaarbestand 2022-2023 en jaarbestand 2023-2024. De NIB-vragenlijst bestaat altijd uit twee delen. Het eerste deel wordt door alle deelnemende respondenten ingevuld. Het tweede deel wordt ingevuld door mensen die bij herbenadering hiertoe bereid zijn. Voor SCO25 is gebruikgemaakt van de databestanden 2023-2024. Voor de volledigheid geven we hier ook informatie over de eerdere jaargangen.

A.2 Steekproef(trekking) en oversampling

De NIB is tot stand gekomen door middel van een personensteekproef. De doelpopulatie bestaat uit alle in Nederland woonachtige personen van 18 jaar of ouder die geregistreerd zijn als ingezetene in de Basisregistratie Personen (BRP) en die deel uitmaken van particuliere huishoudens. De werkwijze voor jaargang 2021-2022 is als volgt. De steekproef is in twee stappen getrokken. Allereerst is er een gestratificeerde steekproef van gemeenten getrokken volgens de COROP-gebiedsindeling. Vervolgens is er binnen de geselecteerde gemeenten een enkelvoudig aselechte steekproef getrokken. In jaargang 2022-2023 en 2023-2024 is vrijwel dezelfde werkwijze gevolgd, maar is er gekozen om regionaal te *oversamplen*. Hierbij wordt de eerder door het SCP ontwikkelde gemeentetypologie gevolgd (Vermeij et al. 2021). Dit houdt in dat, boven op de basissteekproef, er nog extra personen werden benaderd uit universiteitssteden en welvarende woongemeenten. Door het *oversamplen* zijn er voldoende respondenten om eventueel per type gemeente uitsplitsingen te kunnen maken. Bij het benaderen van de extra respondenten is dezelfde werkwijze gevolgd als in jaargang 2021-2022. Ook is er in 2023-2024 gebruikgemaakt van een *split half design*, wat inhoudt dat sommige items enkel aan de helft van de respondenten zijn voorgelegd.

A.3 Respons

De respons voor het eerste deelonderzoek bedraagt 48,0% in 2021-2022, 46,3% in 2022-2023 en 50,1% in 2023-2024. In de periode 2021-2022 vulden 4852 mensen de vragenlijst van het eerste deelonderzoek volledig in (3988 CAWI, 831 CAPI, 33 CATI). In de periode 2022-2023 waren dit 5984 mensen (4162 CAWI, 1813 CAPI, 9 CATI) en in de periode 2023-2024 waren het er 7422 (5191 CAWI, 2197 CAPI, 34 CATI).

Voor het tweede deelonderzoek werden de respondenten opnieuw benaderd. Er zijn in 2023-2024 7753 respondenten opnieuw benaderd. Daarvan hebben 5843 respondenten (75,4%) ook de vragenlijst van het tweede deelonderzoek volledig ingevuld (4520 CAWI, 1364 CAPI). In 2022-2023 hebben 4417 herbenaderde respondenten de vragenlijst volledig ingevuld (3305 CAWI, 1112 CAPI), en in 2021-2022 waren dit er 3618 (3029 CAWI, 589 CAPI).

A.4 Wegen

De NIB-resultaten zijn gewogen met een additief weegmodel op basis van inkomen, herkomst, type huishouden, provincies plus de vier grootste gemeenten en geslacht x leeftijd. Voor lijst 1 van jaargang 2023-2024 is gebruikgemaakt van de gebruikelijke surveygewichten zoals die zijn aangeleverd door het CBS bij oplevering van het databestand. De gewichten van lijst 2 van jaargang 2023-2024 waren nog niet beschikbaar tijdens het afronden van dit rapport. Bij visualisaties of cijfers van items uit lijst 2 maken we gebruik van de aangeleverde CBS-gewichten van lijst 1 met een subpopulatiecorrectie gebaseerd op mensen die zowel in lijst 1 als in lijst 2 zitten.

A.5 Missende waarden

De analyses zijn gebaseerd op die observaties die geen ontbrekende waarden hebben op de onderliggende items.

Voor meer informatie over de NIB-enquête en de verschillende jaargangen, zie SCP (2024).

A.6 De kwaliteit van de samenleving gemeten

In SCO 2025 gaan we uit van de volgende drie elementen van de kwaliteit van de samenleving:

- kwaliteit van leven;
- sociale samenhang;
- relatie burgers tot de overheid.

Onder deze drie elementen vallen verschillende deelelementen. Die worden in kaart gebracht aan de hand van verschillende concepten en bijbehorende meetinstrumenten (zie hoofdtekst SCO en tabel A.1).

Tabel A.1 Gebruikte items uit de NIB voor de deelelementen van kwaliteit van de samenleving zoals gebruikt in SCO25

deelelementen	itemnaam NIB	categorieën	vraag (label)
kwaliteit van leven			
opleiding	Opleiding	1 = basisonderwijs/mavo 2 = mbo, havo, vwo 3 = hbo, wo	Wat is de hoogste opleiding waarvoor u een diploma heeft behaald?
inkomen	Afl_inkomensKwintiel	1 = laagste 20% inkomens 5 = hoogste 20% inkomens	inkomenskwintiel op basis van het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudensinkomen
tevredenheid met gezondheid	Tevr_Gezo	cijfer 1-5 = ontevreden over gezondheid cijfer 6-10 = niet ontevreden over eigen gezondheid	mate van tevredenheid over uw gezondheid
participatie: betaald werk	AFL_BetWerk	0 = nee 1 = ja	Heeft u betaald werk?
participatie: mantelzorg	G_Hulp12Mnd	0 = nee 1 = ja	Heeft u het afgelopen jaar hulp aan bekenden met gezondheidsproblemen gegeven?
participatie: vrijwilligerswerk	VW12Mnd	0 = nee 1 = ja	Heeft u in de afgelopen 12 maanden vrijwilligerswerk gedaan?
welbevinden: tevredenheid met het leven	Tevr_Lev	cijfer 1-5 = ontevreden over het leven cijfer 6-10 = niet ontevreden over het leven	mate van tevredenheid over het leven dat u nu leidt
welbevinden: mentale gezondheid		De mentale gezondheid is door middel van de <i>Mental Health Inventory</i> (MHI-5) gemeten. Dit is een schaal op basis van vijf onderliggende items (Cronbach's alpha = 0,85). Vervolgens zijn per persoon de somscores berekend en zijn deze vermenigvuldigd met 4, zodat de minimale somscore van een persoon 0 (zeer ongezond) en de maximale score 100 (perfect gezond) kan bedragen. Bij een score van 77 of meer is een respondent gekwalificeerd als het niet hebben van psychische klachten. Bij een score van 76 of lager heeft iemand wel psychische klachten.	
	Gev_Zenuw	0 = voortdurend 1 = meestal 2 = vaak 3 = soms 4 = zelden 5 = nooit	Voelde u zich erg zenuwachtig?
	Gev_Kalm	0 = voortdurend 1 = meestal 2 = vaak 3 = soms 4 = zelden 5 = nooit	Voelde u zich kalm en rustig?
	Gev_Put	0 = voortdurend 1 = meestal 2 = vaak 3 = soms 4 = zelden 5 = nooit	Zat u zo erg in de put dat niets u kon opvrolijken?
	Gev_Somber	0 = voortdurend 1 = meestal	Voelde u zich neerslachtig en somber?

		2 = vaak 3 = soms 4 = zelden 5 = nooit	
	Gev_Geluk	0 = voortdurend 1 = meestal 2 = vaak 3 = soms 4 = zelden 5 = nooit	Voelde u zich gelukkig?
sociale samenhang			
binding met Nederland		Binding met Nederland is gebaseerd op onderstaande vier items (Cronbach's alpha = 0,81). Vervolgens zijn de waarden gehercodeerd naar drie categorieën van binding met Nederland: 1/2,5 = (heel) weinig 2,5/3,5 = 3 midden 3,5/5 = 5 (heel) sterke binding met Nederland	
	Bijhoor_ErBij	1 = helemaal eens - 5 = helemaal oneens	Ik hoor er helemaal bij in Nederland.
	Bijhoor_Betrok	1 = helemaal eens - 5 = helemaal oneens	Ik voel mij betrokken bij de Nederlandse samenleving.
	Bijhoor_LieverNiet	1 = helemaal eens - 5 = helemaal oneens	Ik heb liever niets te maken met de Nederlandse samenleving.
	Bijhoor_Onderdeel	1 = helemaal eens - 5 = helemaal oneens	Ik voel me geen onderdeel van de Nederlandse samenleving.
samenhang in de buurt		Samenhang in de buurt is gebaseerd op onderstaande vijf items (Cronbach's alpha = 0,83). Vervolgens zijn de waarden gehercodeerd naar drie categorieën van samenhang in de buurt: 1/2,5 = (heel) weinig 2,5/3,5 = 3 midden 3,5/5 = 5 (heel) sterke samenhang in de buurt	
	CohBuurt_Kennen	1 = helemaal eens - 5 = helemaal oneens	De mensen in de buurt kennen elkaar nauwelijks.
	CohBuurt_Omgaan	1 = helemaal eens - 5 = helemaal oneens	De mensen in de buurt gaan op een prettige manier met elkaar om.
	CohBuurt_Helpen	1 = helemaal eens - 5 = helemaal oneens	Ik woon in een gezellige buurt waar mensen elkaar helpen.
	CohBuurt_Thuis	1 = helemaal eens - 5 = helemaal oneens	Ik voel me thuis bij de mensen die in de buurt wonen.
	CohBuurt_Aanspreek	1 = helemaal eens - 5 = helemaal oneens	In deze buurt durven mensen elkaar aan te spreken op onwenselijk gedrag.
sociaal vertrouwen	VertrMens	1 = helemaal eens - 5 = helemaal oneens	Over het algemeen zijn de meeste mensen wel te vertrouwen.
ervaren discriminatie			Hoe vaak heeft u zich weleens gediscrimineerd gevoeld?
		1 = nooit 2 = zelden 3 = soms 4 = vaak 5 = heel vaak	... door mensen die u tegenkomt in het dagelijks leven
		1 = nooit 2 = zelden 3 = soms 4 = vaak 5 = heel vaak	... door de huisarts, het ziekenhuis of een andere zorginstelling
		1 = nooit 2 = zelden	... door de gemeente of overheid

		3 = soms 4 = vaak 5 = heel vaak	
		1 = nooit 2 = zelden 3 = soms 4 = vaak 5 = heel vaak	... door de politie
		1 = nooit 2 = zelden 3 = soms 4 = vaak 5 = heel vaak	... door makelaars, woningbouwcorporaties of andere woningverhuurders
		1 = nooit 2 = zelden 3 = soms 4 = vaak 5 = heel vaak	... door werkgevers
		1 = nooit 2 = zelden 3 = soms 4 = vaak 5 = heel vaak	... door leraren of onderwijsinstellingen
relatie overheid-burger			
politiek vertrouwen	Vertr_Regering	1 = helemaal geen vertrouwen - 10 = alle vertrouwen	mate van vertrouwen in de regering
legitimiteit		Legitimiteit is gebaseerd op onderstaande vijf items (Cronbach's alpha = 0,83). Vervolgens zijn de waarden gehercodeerd naar drie categorieën van legitimiteit van de overheid: 1/2,5 = (heel) weinig 2,5/3,5 = 3 midden 3,5/5 = 5 (heel) sterke legitimiteit van de overheid	
	WetD2_Democr	1 = helemaal eens - 5 = helemaal oneens	Ik houd me aan de wetten van dit land, omdat ze democratisch tot stand komen.
	WetD2_Schuldig	1 = helemaal eens - 5 = helemaal oneens	Ik voel me schuldig als ik een oproep van de regering in crisistijd zou negeren.
	WetD2_NietEens	1 = helemaal eens - 5 = helemaal oneens	Je hoort wetten na te leven, ook als je het niet eens bent met die wetten.
	WetD2_EigVoord	1 = helemaal eens - 5 = helemaal oneens	Je hoort wetten na te leven, ook als die wetten niet in je eigen voordeel zijn.
	WetD2_GeenStraf	1 = helemaal eens - 5 = helemaal oneens	Je hoort wetten na te leven, ook als je geen straf krijgt voor het overtreden ervan.
responsiviteit	Reg_Leeft	1 = helemaal oneens - 10 = helemaal eens	De regering weet wat er leeft onder burgers.
rechtvaardigheid	Reg_Weeg	1 = helemaal oneens - 10 = helemaal eens	De regering weegt de belangen van verschillende groepen burgers zorgvuldig af.
problemen aanpakken en oplossen	Reg_PaktSuc	1 = helemaal oneens - 10 = helemaal eens	De regering pakt problemen in Nederland succesvol aan.

Analyses

De samenhang binnen deelementen van de kwaliteit van de samenleving (voor dimensies die bestaan uit meerdere items) is gecontroleerd door confirmatieve factoranalyses uit te voeren met één latente factor per deelement. Deze analyses zijn uitgevoerd met de functie 'cfa' in het R-package 'lavaan' (versie 0.6-19). Hierbij is de *maximum likelihood estimator* gebruikt en zijn de varianties van de latente variabelen op 1 gezet. Vervolgens werd gekeken naar de gestandaardiseerde *factor loadings*. Deze *factor loadings* waren als volgt:

Deelement mentale gezondheid

item	factor loading
Gev_Zenuw	0,687
Gev_Kalm	0,686
Gev_Put	0,766
Gev_Somber	0,810
Gev_Geluk	0,669

Deelement binding met Nederland

item	factor loading
Bijhoor_ErBij	0,624
Bijhoor_Betrok	0,646
Bijhoor_LieverNiet	0,474
Bijhoor_Onderdeel	0,548

Deelement samenhang in de buurt

item	factor loading
CohBuurt_Kennen	0,660
CohBuurt_Omgaan	0,532
CohBuurt_Helpen	0,716
CohBuurt_Thuis	0,633
CohBuurt_Aanspreek	0,476

Deelement legitimiteit

item	factor loading
WetD2_Democr	0,402
WetD2_Schuldig	0,458
WetD2_NietEens	0,555
WetD2_EigVoord	0,560
WetD2_GeenStraf	0,533

Sommige items zijn gehercodeerd om ervoor te zorgen dat een hogere score correspondeert met een hogere binding, mate van sociaal vertrouwen, enzovoort. De scores per deelement zijn berekend door itemscores te middelen (over de hele steekproef of per stratum) voor items met een likertschaal, en door percentages te berekenen voor gebinariseerde items.

Literatuur

- SCP (2024). *Nederland in Beeld*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. Geraadpleegd 20 januari 2025 via op www.scp.nl/over-scp/data-en-methoden/onderzoeksbeschrijvingen/nederland-in-beeld-nib.
- Vermeij, L., J. Iedema, J. Boelhouwer, I. Ooms en J. Kullberg (2021). *Vier typen gemeenten. Een laagdrempelig instrument om de belangrijkste verschillen tussen gemeenten een plek te geven in SCP-onderzoek*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.